

พื้นที่ชายแดนกัมพูชา-เวียดนาม

การกำหนดเส้นเขตแดนระหว่างกัมพูชากับโคชินจีนในสมัยอาณานิคมมีสาเหตุมาจากความสำคัญของดินแดนส่วนต่าง ๆ ที่เวียดนามกับกัมพูชากำลังพยายามแย่งชิงกันอยู่ เมื่อฝรั่งเศสเริ่มเข้าไปขยายอิทธิพลในอินโดจีน เมื่อฝรั่งเศสริเริ่มจัดทำเส้นเขตแดนขึ้นโดยคำนึงถึงแต่เฉพาะผลประโยชน์ของฝรั่งเศสฝ่ายเดียว กษัตริย์เขมรจึงได้ทำการประท้วงตลอดมา แต่ก็ไม่สามารถต้านทานอำนาจบีบบังคับของฝรั่งเศสได้ ทำได้ก็แต่เพียงพยายามให้กัมพูชาสูญเสียผลประโยชน์ไปน้อยที่สุดเท่านั้น แม้จนกระทั่งสมัยปัจจุบัน ก็ยังคงมีความขัดแย้ง เพื่อแย่งชิงพื้นที่บริเวณเหล่านี้อยู่นั่นเอง

แนวความคิดเกี่ยวกับเส้นเขตแดนของชาวตะวันตกให้ความสำคัญแก่เรื่องอำนาจอธิปไตยภายในขอบเขตที่แน่นอนของรัฐ ในขณะที่ชาวตะวันออกก็ให้ความสำคัญแก่อำนาจอธิปไตยเช่นกัน แต่มิได้จำกัดอยู่ในขอบเขตหรือดินแดนที่แน่นอน เพราะไม่สามารถรักษากฎหมาย อำนาจ และความมั่นคงปลอดภัยในดินแดนที่ห่างไกลได้ ทั้งนี้ก็อาจจะเนื่องมาจากการมีดินแดนที่กว้างใหญ่และการพัฒนาระบบการบริหารสำหรับการเป็นรัฐขนาดใหญ่ที่มีการบริหารจากส่วนกลางโดยสมบูรณ์ รวมทั้งขาดระบบการติดต่อที่รวดเร็วเพราะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเขา การเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่ไม่แน่นอนของพลังอำนาจของแต่ละอาณาจักร อำนาจอธิปไตยจึงไม่ถูกนำมาเกี่ยวข้องกับเรื่องดินแดนตราบที่การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่กระทบกระเทือนต่อดินแดนที่เป็น "แกน" ของอาณาจักร^๑ แนวความคิดของชาวตะวันตกในเรื่องนี้ได้แสดงออกมาใน

^๑ Robert L. Solomon, Boundary Concept and Practices in Southeast Asia (Santa Monica, Cal.: The RAND Corporation, December 1969), p.25.

นโยบายทางการเมือง และการบริหารดินแดนอาณานิคม เมื่อเผชิญกับความไม่มั่นคงทางการเมือง มหาอำนาจตะวันตกจึงพยายามกำหนดเส้นเขตแดนขึ้นด้วยวิธีการที่เฉียบขาดและรุนแรง เช่นการไชนโยบายเรือปืน นอกจากนั้น เมื่อการแข่งขันเพื่อแย่งดินแดนอาณานิคมมีเพิ่มมากขึ้น ก็เกิดเป็นความจำเป็นที่จะต้องตกลงกับศูนย์อำนาจในท้องถิ่นเพื่อมีเส้นเขตแดนที่แน่นอนโดยเร็ว ระบบเส้นเขตแดนจึงมุ่งที่จะสร้างความมั่นคงให้แก่เขตอิทธิพลโดยไม่ได้พิจารณาถึงปัจจัยอื่น ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ แต่อย่างใด เส้นเขตแดนเหล่านั้นต้องการสร้างความมั่นคงโดยมุ่งที่การป้องกันการรุกรานจากภายนอก ดังนั้น แม่น้ำลำธาร และทิวเขาจึงมักถูกเลือกเป็น "เส้นเขตแดนธรรมชาติ" ซึ่งก็มีได้คำนึงถึงความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรมของประชาชนในบริเวณลุ่มแม่น้ำกับดินแดนตอนที่อยู่ลึกเข้าไป ยิ่งไปกว่านั้น ยังไม่สนใจที่จะจัดระบบการบริหารที่รัดกุมสำหรับควบคุมชาวพื้นเมืองที่ข้ามเส้นเขตแดนไปมาระหว่างกัน เพราะมักจะเป็นบริเวณที่ห่างไกลและทุรกันดาร

เนื่องจากการขาดการควบคุมบริเวณชายแดนอย่างเข้มงวด การเคลื่อนย้ายของประชากรในสมัยอาณานิคมจึงมิได้ถูกขัดขวาง และไม่มีมีการจัดกลไกพื้นฐานใด ๆ สำหรับการบริหารของรัฐที่จะรับสืบทอดเส้นเขตแดนนั้นด้วย รูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนทั้งสองคาบของเส้นเขตแดนที่กำหนดขึ้นมาใหม่นี้ยังคงดำเนินไปในลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเหมือนกับที่เคยเป็นมาในอดีต โดยเฉพาะในบริเวณที่ห่างไกลมาก ๆ

การสิ้นสุดของการ เป็นอาณานิคมได้แสดงให้เห็นด้วยว่า ษุทธิของมหาอำนาจอาณานิคมในปัญหาต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดำรงอยู่ได้ตราบที่มหาอำนาจเหล่านั้นคงอยู่เท่านั้น ประเทศส่วนมากมีเส้นเขตแดนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสมัยอาณานิคมซึ่งเหมาะสมกับหลักการของการ เป็นรัฐสมัยใหม่ แต่ประเทศเหล่านั้นไม่ได้ประกอบด้วยชนเพียง เผ่าเดียวและยังขาดเครื่องมือในการบริหารที่จะควบคุมเส้นเขตแดนของตนอย่างมีประสิทธิภาพ ความสงบที่เกิดจากการบีบบังคับโดยอำนาจของมหาอำนาจอาณานิคมจบสิ้นลงพร้อมกับการจากไปของมหาอำนาจนั้น ความขัดแย้งระหว่างประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกันจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ความขัดแย้งของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบันมีพื้นฐานสำคัญอยู่ที่การกำหนดเส้นเขตแดนในสมัยอาณานิคม แนวความขัดแย้งในเรื่องเส้นเขตแดนจะมีปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายที่ประกอบเข้ากับปัญหาดินแดน แต่บริเวณชายแดนโดยลำพังก็มีความสำคัญยิ่งอยู่แล้ว ดังนั้น เพื่อที่จะให้สามารถมองเห็นพื้นฐานของความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม จึงต้องนำบริเวณชายแดนขึ้นมาพิจารณาถึงความสำคัญและผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับดินแดนเหล่านั้น ซึ่งจะแบ่งพิจารณาเป็นบริเวณใหญ่ ๆ ได้แก่ บริเวณปากนกกแก้ว บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงจนถึงชายฝั่งทะเล บริเวณตอนเหนือของปากนกกแก้วจนถึงชายแดนติดต่อกับลาว และ เกาะต่าง ๆ กับเขตไหลทวีปในอาวไทย

บริเวณปากนกกแก้ว

ปากนกกแก้ว เป็นดินแดนของกัมพูชาส่วนที่ยื่นลึกเข้าไปตอนกลางของดินแดนเวียดนามภาคใต้ ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงของตอนเหนือของสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ตรงกลางระหว่างแม่น้ำโขงกับโขงอน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและป่าดิบ มีแม่น้ำสำคัญอยู่สามสาย คือ แม่น้ำโขงอน วัมโคคอง และวัมโคเทย์

เดิมมีชาวเขมรตั้งชุมชนอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำ แต่เมื่อเวียดนามขยายอำนาจเข้าไปในแถบนี้ ชาวจวนจำนวนมากอพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่งตามริมฝั่งแม่น้ำบาง พร้อมทั้งขับไล่อาวเขมรส่วนใหญ่ให้เข้าไปอยู่ในดินแดนตอนที่ลึกเข้าไป แต่ก็ยังคงมีชุมชนชาวจวนและชาวเขมรปะปนกันอยู่มาก ทำให้ฝรั่งเคลือบใจว่าเป็นเขตที่อ่อนไหวต่อภัยทางการเมืองได้ง่าย (Sensitive Area)^๑ เพราะเจ้าหน้าที่ฝรั่งเคลือบใจและเขมรประสบปัญหามากมายจากการที่ประชาชนมักอ้างความเป็นพลเมือง (Citizenship) ได้ทั้งสองฝ่าย แล้วแสวงหาไปแล้วจะทำให้ได้รับผลประโยชน์มากกว่า^๒ และยัง

^๑ Prescott, J.R.V.; H.J. Collier and D.F. Prescott, Frontiers of Asia and Southeast Asia, p.64.

^๒ Ibid.

ก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้ง เรื่องอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนนี้ อีกด้วย ฝรั่งเศสจึงได้บริวาริเริ่มจัดทำเส้นเขตแดนขึ้นให้แน่นอนเป็นบริวาริเวณแรกระหว่างโคชินจีนกับกัมพูชา

เส้นเขตแดนที่ฝรั่งเศสกำหนดขึ้นนี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งหลักการใด ๆ นอกจากความพอใจ ความตั้งใจของฝรั่งเศสก็คือ การพยายามแยกชุมชนชาวญวนและชาวเขมรออกจากกันเพื่อมอบดินแดนส่วนที่ชาวเขมรอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่คืนให้แก่กัมพูชาในปี ๒๔๑๔ (ค.ศ. ๑๘๗๑) ทำให้บริเวณปากนกกแก้วนี้มีชาวญวนอาศัยอยู่ค่อนข้างน้อยกว่าจังหวัดอื่น ๆ แถบชายแดนติดต่อกับเวียดนาม ตั้งแต่ปี ๒๔๕๓ (ค.ศ. ๑๙๕๐) มาแล้วที่ชาวญวนอาศัยอยู่เพียงประมาณ ๘,๐๐๐ คน หรือ ๔.๑๓% ของประชากรทั้งจังหวัดสวายเวียง ส่วนทางด้านเวียดนามก็ยังคงมีชาวเขมรออาศัยอยู่บางเหมือนกัน การติดต่อระหว่างคนเชื้อชาติเดียวกันที่อยู่คนละด้านของเส้นเขตแดนจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเรื่องปกติ ดังนั้น ความรู้สึกว่ามีเส้นเขตแดนมากน้อยจึงมีอยู่น้อยมาก การข้ามพรมแดนไปมาระหว่างประชาชนยังคงเป็นไปตามปกติเหมือนเมื่อครั้งยังไม่มีเส้นเขตแดน ปัญหาสำคัญก็คือไม่สามารถควบคุมประชาชนที่เดินทางข้ามพรมแดนไปมาอย่างสะดวก การแทรกซึมจึงทำได้ง่าย

โดยเหตุที่ปากนกกแก้วเป็นดินแดนที่ยื่นลึกเข้าไปในดินแดนของเวียดนามจึงเป็นบริวาริเวณที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในทางยุทธศาสตร์แห่งหนึ่ง นับแต่สมัยสงครามเวียดนาม เวียดนามเหนือและเวียกงโขงป่าที่บิในบริวาริเวณนี้เป็นแหล่งหลบซ่อนและสะสมกำลังสำหรับจะข้ามพรมแดนเข้าไปปฏิบัติการในบริวาริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงและบริวาริเวณรอบ ๆ ไชงอนของเวียดนามใต้ ยิ่งไปกว่านั้น เส้นทางยุทธศาสตร์สายสำคัญซึ่งเป็นเส้นทางสั้นที่สุดที่เชื่อมต่อกันระหว่างไชงอนกับพนมเปญก็ข้ามเส้นเขตแดนในบริวาริเวณนี้ทำให้ไชงอนอยู่ห่างจากพรมแดนตอนใต้เพียงประมาณ ๔๐ ไมล์ และพนมเปญอยู่ห่างออกไปประมาณ ๑๐๐ ไมล์ ถ้าฝ่ายใดควบคุมบริวาริเวณนี้ได้ก็จะสามารถควบคุมเส้นทางยุทธศาสตร์สายนี้ได้ด้วย

ในสมัยสงครามเวียดนาม กัมพูชาเคยใช้บริ เวณปากนกกแก้วนี้เป็นเส้นทางสำหรับการส่งเสบียงอาหาร อาวุธยุทโธปกรณ์ เขาไปให้แกกองกำลังคอมมิวนิสต์ในบริ เวณภาคกลาง และสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงของ เวียดนามใต้ และยังเป็นจุดสำคัญที่เวียดนามเหนือและเวียตกงจะใจเพื่อการรุกเขาไปยังศูนย์กลางของ เวียดนามใต้ววย "ด้วยเหตุนี้ การปลดแอกเวียดนามใต้ในชั้นตอนสุดท้ายก็กัมพูชา เป็นตัวสำคัญ"^๑ และเมื่อสงครามยุติลงแล้ว กองกำลังคอมมิวนิสต์เวียดนามในบริ เวณนี้ไม่ยอมถอนตัวกลับออกไป แต่ต้องการควบคุมไว้เป็นแนวหน้าสำหรับการป้องกันประเทศ และใช้เป็นที่รวมสัง เภตการณ์ความเคลื่อนไหวของกัมพูชา ในขณะที่เดียวกันก็ยังไม่ยอมถอนตัวกลับออกไปให้กัมพูชาใช้บริ เวณนี้เพื่อการแทรกซึมเขาไปติดต่อกับชาว เขมรใน เวียดนามภาคใต้ ซึ่ง เวียดนามกำลังสร้าง เขตเศรษฐกิจใหม่ขึ้นในแถบสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงและบริ เวณใกล้เคียง เพื่อจัดระบบชุมชนแบบสังคมนิยมพร้อมทั้งให้การศึกษาดูงาน เมืองแก่ประชาชน เวียดนามภาคใต้อีกกัมพูชาแทรกซึม เขาไปติดต่อกับชาว เขมรในแถบนี้ได้ ก็อาจสร้างปัญหาให้การสร้างระบบสังคมนิยมขึ้นได้

ความสำคัญของบริ เวณปากนกกแก้ว เป็นเหตุให้ เป็นจุดสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของ การทำสงครามชายแดน ๒๕๒๐-๒๕๒๒ (ค.ศ. ๑๙๗๗-๑๙๗๙) . เพื่อการแย่งชิงบริ เวณนี้ เขาไว้ในอิทธิพล โดยมีการปะทะกันอย่างรุนแรงตั้งแต่ปลายปี ๒๕๒๐ (ค.ศ. ๑๙๗๗) เวียดนามใต้ใช้อาวุธหนักจำนวนมากในการทำสงครามกับกัมพูชาในบริ เวณนี้ และยังรุกเขาไปในถิ่นแถบกัมพูชาอีกประมาณ ๓๕ ไมล์ โดยเฉพาะจากด่านจังหวัดเทียนหนิงของ เวียดนาม^๒

^๑ นโรคมดีหนู, สงครามระหว่างข้าพเจ้ากับ ซี.ไอ.เอ. หน้า ๓๒๓

^๒ Pike, Vietnam-Cambodia Conflict, p.9.

บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงจนถึงชายฝั่งทะเล

เส้นเขตแดนตอนนีไคลากข้ามพื้นที่ราบต่ำอันกว้างใหญ่ริมฝั่งแม่น้ำโขงและริมฝั่งทะเล ซึ่งถูกน้ำท่วมเป็นประจำในฤดูมรสุม แต่ก็ได้รับการแก้ไขโดยระบบการชลประทานอย่างดี ที่อาศัยทั้งแม่น้ำธรรมชาติและคลองที่ขุดขึ้นเพื่อระบายน้ำส่วนที่มากเกินไป ทำให้เป็นบริเวณที่เหมาะสมแก่การกสิกรรมอย่างยิ่ง เป็นแหล่งผลิตข้าวและสินค้าเกษตรกรรมอื่น ๆ ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนสินค้าก็มีอยู่บาง เช่น พอสเฟต

เดิมเป็นบริเวณที่มีชาวเขมรอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่และอยู่ใต้การปกครองของกัมพูชา แต่ชาวญวนคอย ๆ อพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่ง ครั้งแรกที่สาเตียน และต่อมาเมื่อฝรั่งเศสขยายอำนาจ เขาก็ก็นำชาวญวนอพยพเข้าไปด้วยเป็นจำนวนมาก ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพคานการ เกษตร กิจการอุตสาหกรรม รวมทั้งมีอยู่บาง ซึ่งโดยมากเป็นกิจการขนาดกลางที่แปรรูปสินค้าเกษตรเป็นสินค้ากึ่งอุตสาหกรรม ประชากรประมาณ ๒% ที่ทำงานเป็นกรรมกรในโรงงานอุตสาหกรรม และส่วนมากก็เป็นชาวจีนและชาวญวน^๑

ทางหลวงสายสำคัญที่ข้ามพรมแดนในบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงที่จันดิก (Chandic) เป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับการใช้ติดต่อระหว่างภาคใต้และสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงของเวียดนามภาคใต้ กับภาคตะวันตกเฉียงใต้ของกัมพูชา รวมไปถึงพนมเปญและยังสามารถติดต่อไปถึงเมืองท่าสีหนุวิลล์ได้สะดวกด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่าพรมแดนตอนนีไม่ เป็นปัญหากระทบกระทั่งกับเวียดนามใต้ในสมัยสงครามเวียดนามเหมือนกับบริเวณอื่น ๆ ทางเหนือขึ้นไป อาจจะเป็นเพราะเป็นที่ราบลุ่ม เต็มไปด้วยหนองบึงและแม่น้ำลำคลอง พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำนาหรือทำการเกษตรกรรมอย่างอื่น ชุมชนชาวญวนในดินแดนกัมพูชาบริเวณนี้อยู่ไม่มากนัก กองกำลัง

^๑ SEATO, The Cambodian Handbook, pp.577-578.

คอมมิวนิสต์เวียดนามจึงไม่ค่อยมีแหล่งหลบซ่อนตัวที่ดีเหมือนบริเวณป่าทึบหรือสวนยาง
ในทางเหนือ แต่กัมพูชากับเวียดนามกลับปะทะกันอย่างรุนแรงตั้งแต่นั้นปี ๒๕๒๐ (ค.ศ.
๑๙๗๗) โดยกัมพูชาส่งกองทหารเข้าปล้นสะดมและก่อกวนในเขตเศรษฐกิจใหม่ของ
เวียดนามในเขตจังหวัดฮาเถียนและโชกซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณนี้^๑

บริเวณตอนเหนือของปากนกก้าวจนถึงชายแดนติดต่อกับลาว

ดินแดนตอนนี้เป็นส่วนที่ค่อนข้างสูงในภาคกลางของเวียดนามใต้
และคอย ๆ ลาดต่ำลงสู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงในภาคตะวันออกของกัมพูชา เป็นเขตที่
ประชากรเบาบาง ส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งก็ "เหยียบเรือสองแคม"
ในปัญหาขัดแย้งเรื่องชายแดนระหว่างกัมพูชากับเวียดนามใต้ มีป่าไม้ที่ค่าอยู่จำนวนมาก
ตอนใต้ของบริเวณนี้ ตั้งแต่แถบเทียวควัม, ลอกนินห์ จนถึงกำแพงจามคิดเป็นเนื้อที่
ประมาณ ๑๓,๐๐๐ ตารางไมล์ มีดินที่อุดมสมบูรณ์และเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการปลูก
ยางพารา เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ฝรั่งเศสรีบจัดทำเส้นเขตแดนขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อ
การขยายกิจการสวนยางของฝรั่งเศส^๒ แถบนี้ (ทั้งในกัมพูชาและเวียดนาม) จึงเป็น
แหล่งผลิตยางพาราที่สำคัญ และมีกิจการอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการแปรรูปยาง เป็นส่วนใหญ่^๓
นอกจากนั้น ยังมีลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมสำหรับการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ
เพราะเป็นเขตที่ราบสูง จุดสำคัญที่สุด คือ แม่น้ำโขงช่วงจังหวัดสะตึงเตรง หรืออย่างต่ำ
ก็ไม่เกินจังหวัดกระแจะของกัมพูชา ส่วนจุดอื่น ๆ ก็มีตามแม่น้ำต่าง ๆ บนที่ราบสูง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชาอีกหลายแห่ง เขตนี้เป็นตอนที่มีกำหนดเส้นเขตแดน
ไว้ไม่ชัดเจนที่สุด

^๑ Pike, Vietnam-Cambodia Conflict, p.8.

^๒ Whitaker, Area Handbook for the Khmer Republic (Cambodia), p.15.

^๓ Prescott, J.R.V.; H.J. Collier and D.F. Prescott, Frontiers of Asia and Southeast Asia, p.64.

^๔ SEATO, The Cambodian Handbook, p.577.

ในคานยุทธศาสตร์ก็มีความสำคัญมากอีกบริเวณหนึ่งมาตั้งแต่สมัยสงคราม
เวียคนามเซินกัน เส้นทางสายโฮจิมินห์จากภาคตะวันออกเฉียงของลาวต้องตัดผ่านบริเวณนี้
ก่อนที่จะเข้าไปยังเวียคนามใต้ ภูมิภาคที่เป็นป่าเขาบนที่ราบสูงและยังมีประชากร
ค่อนข้างเบาบาง เอื้ออำนวยให้เวียคนามเหนือและเวียคกงใช้พื้นที่นี้เป็นที่ตั้งฐานปฏิบัติการ
โรงพยาบาล คลังสรรพาวุธ ตลอดจนถึงหน่วยงานต่าง ๆ ของขบวนการปฏิวัติ เพราะ
เป็นบริเวณเหมาะสมที่สุดสำหรับการแทรกซึม เข้าไปยังบริเวณที่ราบสูงภาคกลางของ
เวียคนามใต้อันเป็นเขตที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์อย่างยิ่ง รัฐบาลกัมพูชาสมัย
เจ้าสีหนุเคยทำความตกลงอย่างไม่เป็นทางการกับเวียคนามเหนือและเวียคกง อนุญาต
ให้ส่งกองกำลังผ่านทางชายแดนกัมพูชาเพื่อเข้าไปยังเวียคนามใต้ และเมื่อตอนต้น
ทศวรรษที่ ๕๕๑๐ ก็แทบจะตกอยู่ภายใต้การปกครองของเวียคนามเหนือและเวียคกง
โดยสมบูรณ์ รัฐบาลเจ้าสีหนุต้องรีบยึดคืนในปี ๕๕๑๒ (ค.ศ. ๑๙๖๙)^๒ หลังจากปี ๕๕๑๘
ที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะแล้ว กองกำลังของเวียคนามเหนือและเวียคกงก็ไม่ยอม
ถอนตัวออกไปทั้งหมดเช่นเดียวกับบริเวณอื่น ๆ ตามคำขอร้องของรัฐบาลใหม่ของกัมพูชา
นับเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐบาลใหม่ของกัมพูชาต้องดำเนินการแก้ไขโดยเร็ว และเป็นสาเหตุหนึ่ง
ที่ทำให้เกิดการปะทะกันขึ้นในเวลาต่อมา

เกาะต่าง ๆ และเขตไหลทวีปในอ่าวไทย

เกาะต่าง ๆ ที่มีความขัดแย้งกันมาแต่เดิมเป็นเกาะใกล้ชายฝั่ง เกาะสำคัญ
และใหญ่ที่สุดคือ เกาะพูกวก นอกนั้นเป็นเกาะเล็ก ๆ ใกล้เคียง เกาะเหล่านี้ตั้งอยู่
หน้าเมืองกัมโปตและฮาเทียน เกาะและหมู่เกาะสำคัญที่มีความขัดแย้งกันประกอบด้วย
หมู่เกาะปันจัง (Panjang) (หรือฮอนเตาโจว Hon Tho Chau) เกาะหวาย (Wai)

^๑The Committee of Concerned Asian Scholars, The Indochina
Story (New York: Pantheon Books, 1970), p.57.

^๒ป.โรคมสีหนุ, อินโดจีน : ทัศนะจากปักกิ่ง, หน้า ๑๓๗.

หมู่เกาะพูดู (Phu Du ซึ่งอยู่ทางเหนือของ เกาะพูกวก) เกาะพูกวกและเกาะเทียนมัว (Tian Moi)^๑

เกาะเหล่านี้ไม่เคยมีการแบ่ง เขตอธิปไตยไว้แน่นอน แต่ฝรั่งเศสเคยแบ่งเขต การปกครองไว้ตั้งแต่ปี ๒๔๘๒ (ค.ศ. ๑๙๓๙) ซึ่งก็ไคร้ระบุไว้ชัดเจนว่าไม่เกี่ยวข้องกับ เรื่องอำนาจอธิปไตย หลังจากนั้น ก็ไม่เคยมีการพิพาทกันอีกเลย เมื่อฝรั่งเศสมอบ โครินจีนให้แก่เวียดนาม เจ้าหน้าที่เวียดนามเข้าปกครอง เกาะต่าง ๆ ที่เคยอยู่ภายใต้ อำนาจการปกครองของ เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสฝ่ายโครินจีน และยึดถือเส้นแบ่ง เขตการ ปกครองของฝรั่งเศสเป็นเส้นเขตแดนกับกัมพูชา โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาล กัมพูชาแต่อย่างใด ความสำคัญของ เกาะพูกวกและเกาะเล็ก ๆ ใกล้เคียงมีเพิ่มมากขึ้น เมื่อกัมพูชาปรับปรุง เมืองท่าสีหนุวิลล์ขึ้นเป็นท่าเรือน้ำลึก เพื่อสามารถติดต่อกับต่างประเทศ ได้ควย เมืองท่าของตนเอง เกาะเหล่านั้นตั้งอยู่ใกล้กับเส้นทางเดินเรือที่จะเข้าออกยัง เมืองท่าสีหนุวิลล์นี้ กัมพูชาจึงเกรงว่าเวียดนามจะใช้เกาะเหล่านี้เพื่อการคุกคามต่อ การใช้เมืองท่าอย่างอิสระ โดยเฉพาะเมื่อเวียดนามได้สร้างฐานทัพเรือขึ้นที่เกาะ พูกวก

นอกจากนั้น เกาะในอ่าวไทยยังมีความสำคัญเชื่อมโยงต่อไปยังปัญหาการ อ้างสิทธิในไหล่ทวีปอีกควย ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากได้มีแนวโน้มจากการสำรวจไปแล้ว พบว่าน่าจะมีแหล่งน้ำมันปิโตรเลียมในบริเวณกลางอ่าวไทย^๒ ทำให้ประเทศต่าง ๆ

^๑ Peter Polomka, Ocean Politics in Southeast Asia (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1978), p.17.

^๒ ผลการสำรวจทั้งหมดตั้งแต่ปี ๒๕๑๔-๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๑-๑๙๗๖) ในเขต สัมปทานของไทย มีการเจาะแล้ว ๓๖ หลุม และน้ำมันดิบ ๓ หลุม: ประคอง พลหาญ "การขุดเจาะน้ำมัน-แร่ธาตุในทะเล," ใน การประชุมทางวิชาการ: การพิทักษ์ ผลประโยชน์ในทะเลของไทยกับกฎหมายทะเลแนวใหม่, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะรัฐศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิชิต, ม.ป.ป.), หน้า ๑๒๕-๑๒๖.

ริมอ่าวไทยเคลื่อนไหวที่จะขยายน่านน้ำและอ้างกรรมสิทธิ์เหนือไหล่ทวีปในอ่าวไทยให้กว้างมากที่สุด จึงเกิดปัญหาการอ้างที่ซ้อนกันขึ้นในหลายบริเวณ ไทยอ้างสิทธิ์ในไหล่ทวีปครั้งแรกในปี ๒๕๑๑ (ค.ศ. ๑๙๖๘) โดยประกาศเกี่ยวกับพื้นที่สัมปทานชุกคนหาแหล่งน้ำมันปิโตรเลียมในอ่าวไทย และประกาศพระราชบัญญัติกำหนดเขตไหล่ทวีปของราชอาณาจักรไทยในอ่าวไทยในปี ๒๕๑๖ (ค.ศ. ๑๙๗๓) ต่อมากัมพูชาได้ประกาศเขตให้สัมปทานชุกคนหาแหล่งน้ำมันปิโตรเลียมแก่บริษัทรัฐวิสาหกิจแห่งประเทศไทยเมื่อปี ๒๕๑๓ (ค.ศ. ๑๙๗๐) และประกาศกฎีกากำหนดเขตไหล่ทวีปเมื่อปี ๒๕๑๕ (ค.ศ. ๑๙๗๒) ส่วนเวียดนามได้ประกาศเขตสัมปทานชุกคนหาทรัพยากรในทะเลและกำหนดเขตไหล่ทวีปเมื่อปี ๒๕๑๔ (ค.ศ. ๑๙๗๑)^๑ ต่อมาในปี ๒๕๒๐ (ค.ศ. ๑๙๗๗) รัฐบาลเวียดนามก็ได้ประกาศเขตทะเลอาณาเขต เขตต่อเนื่อง เขตน่านน้ำเศรษฐกิจ และเขตไหล่ทวีปของเวียดนามใหม่^๒

การกำหนดเขตไหล่ทวีปของเวียดนามใต้ในปี ๒๕๑๔ (ค.ศ. ๑๙๗๑) เวียดนามใต้ได้อ้างสิทธิ์เหนือเกาะพูทวัก หมู่เกาะพูทวัก และหมู่เกาะอื่น ๆ ทั้งหมดที่อยู่ทางตะวันออกของอ่าวไทยที่อยู่ตอนใต้ของเส้นรุ้งที่ ๑๐ องศาเหนือ รวมไปถึงเกาะหวายควาย ในขณะที่กัมพูชากำหนดเขตไหล่ทวีปในปี ๒๕๑๕ (ค.ศ. ๑๙๗๒) ได้อ้างสิทธิ์เหนือเกาะพูทวัก และเกาะใกล้เคียง และหมู่เกาะทั้งหมดที่อยู่ทางตะวันออกของอ่าวไทยที่อยู่ด้านตะวันตกของเส้นแวงที่ ๑๐๕ องศาตะวันออก ทำให้กัมพูชากับเวียดนามมีพื้นที่ที่อ้างซ้อนกันมากที่สุดในบรรดาพื้นที่ขัดแย้งทั้งหมดระหว่างประเทศริมอ่าวไทย คือประมาณ ๑๔,๕๘๐ ตารางไมล์ (ทะเล) โดยรวมเนื้อที่หมู่เกาะต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกันด้วย^๓ ความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียดนามในเรื่องอธิปไตยเหนือเกาะต่าง ๆ ในอ่าวไทย

^๑ นาวาโทถนอม เจริญลาภ, "อาณาเขตทางทะเลของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน," ในเรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑-๘๒.

^๒ Vietnam Courier, Kampuchea Dossier I, p. 70.

^๓ Prescott, J.R.V.; H.J. Collier and D.F. Prescott, Frontiers of Asia and Southeast Asia, p. 88.

ได้ให้ความสำคัญอยู่ที่เกาะพูกวกมาเป็นเวลานาน แต่เมื่อมีการอ้างสิทธิในไหล่ทวีปกันแล้ว เกาะเล็ก ๆ ที่อยู่ไกลออกไปในอ่าวไทยกลับมีความสำคัญมากกว่า คือ เกาะหวาย และ หมู่เกาะฮอนเตาโจว ซึ่งเส้นเบรวิเอที่กำหนดขึ้นในปี ๒๔๘๒ (ค.ศ. ๑๙๓๙) ได้ลากผ่านระหว่างเกาะทั้งสอง^๑ ทำให้เกาะหวายอยู่ที่อำนาจการปกครองของกัมพูชา และ ฮอนเตาโจวอยู่ที่อำนาจฝ่ายโคชินจีน แต่ปัจจุบันทั้งกัมพูชาและเวียดนามพยายามที่จะอ้างสิทธิครอบครองทั้งสอง เกาะพร้อม ๆ กัน

หลังจากชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้และกัมพูชาแล้ว กองกำลังของรัฐบาลใหม่ทั้งสองได้ปะทะกันเป็นครั้งแรก เวียดนามกล่าวหาว่ากัมพูชาพยายามแย่งชิงเกาะพูกวกและเกาะอื่น ๆ ในอ่าวไทยที่เป็นปัญหาขัดแย้งกันอยู่แต่ไม่สำเร็จ^๒ และกัมพูชาก็กล่าวหาว่าเวียดนามก็พยายามเข้ายึดครอง เกาะหวายและหมู่เกาะพูกของกัมพูชาควย^๓ แต่ก่อนหน้านี้ทั้งสองฝ่ายเพิ่งจะได้รับชัยชนะจึงมิได้ให้ความสำคัญมากนัก และยังหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ด้วยการเจรจาโดยสันติ กัมพูชากับเวียดนามได้เปิดการเจรจาขึ้นที่ฮานอยภายหลังการปะทะกันไม่นานนัก แต่ก็ไม่ปรากฏผลแต่อย่างใด

โดยคำพิพากษาเส้นเขตแดนก็มีความยุ่งยากมากอยู่แล้วเพราะกำหนดขึ้นโดยไม่คำนึงถึงสภาพที่เป็นจริงในคาบประชากรในสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ซึ่งทำให้นักลุ่มนอยอาศัยอยู่ "นิตคาน" ของเส้นเขตแดน และเป็นประชากรที่แทบจะไม่มีส่วนคล้ายคลึงพอที่จะผสมกลมกลืนกันได้อีกด้วย ยิ่งมาประกอบกับปัญหาผลประโยชน์ ความสำคัญ และความมั่งคั่งของดินแดนบริเวณชายแดนนั้น ปัญหาที่ยิ่งยากที่จะแก้ไขได้ง่าย ๆ ซึ่งตามสภาพที่เป็นจริงแล้ว เส้นเขตแดนกัมพูชา-เวียดนามไม่น่าจะสามารถกำหนดขึ้นด้วยความพอใจของทั้งสองฝ่ายพร้อม ๆ กันได้เลย

^๑ Vietnam Courier, Kampuchea Dossier I, p.141.

^๒ Chanda, "Anatomy of the Conflict," p.14.

^๓ Ministry of Foreign Affairs of Democratic Kampuchea, Department of Press and Information, Black Paper..., pp.78-79.